

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НАПИСАННЯ ТА ПУБЛІКАЦІЇ СТАТЕЙ У ВІТЧИЗНЯНИХ ЖУРНАЛАХ, ЩО ІНДЕКСУЮТЬСЯ В БАЗАХ ДАНИХ SCOPUS TA WEB OF SCIENCE

О. М. ВАСИЛЕНКО

На сьогодні швидкими темпами відбувається збільшення обсягів інформації, особливо наукової. Наука не стоїть на місці, вона розвивається, удосконалюється, змінюється. Головним завданням науки є отримання та накопичення нового знання, тож важливим елементом наукового процесу є оформлення здобутого знання, доведення його до відомо якнайширшого кола зацікавлених осіб та збереження для подальшої обробки, розвитку й застосування. Все це забезпечується шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень у формі наукових публікацій.

Останнім часом невпинно зростає зацікавленість науковців у публікаціях своїх досліджень у журналах, що індексуються в наукометричних базах даних Scopus та Web of Science. Питанню особливостей подання статей у такі журнали присвятили свою увагу дослідники А. Жабін, О. Кирилова, І. Тихонкова, Я. Шрамко та інші. Проте мало розкритими залишаються основні вимоги щодо написання та подання наукових статей у журнали, що індексуються в наукометричних базах даних Scopus та Web of Science. Адже від того, як стаття написана та оформлена, залежить, чи пройде вона успішно процес рецензування та буде опублікована в науковому журналі, а далі – представлена на платформі Scopus чи Web of Science.

З огляду на це **метою статті** є розкриття основних аспектів написання, оформлення та подання наукових статей у вітчизняні журнали, що індексуються в наукометричних базах даних Scopus та Web of Science.

Розвиток науки зумовлює дедалі більшу популярність видань, які індексуються в міжнародних наукометричних базах даних (БД) – реферативних, бібліографічних каталогах із інструментами моніторингу наукових праць (наприклад, індексу цитування статей). Індекс цитування – це прийнята в науковому світі міра значущості наукової роботи ученого або наукового колективу. Величина індексу цитування визначається кількістю посилань на публікацію або прізвище автора в інших джерелах. Однак для точного визначення значущості наукових праць важлива не тільки кількість посилань на них, але й якість цих посилань [4].

Також існує ще один показник активності науковця – індекс Гірша (h-індекс) – кількісна характеристика вченого, заснована на кількості його публікацій і кількості цитувань цих публікацій. Тобто, вчений має індекс h, якщо h з його N статей цитуються як мінімум h раз кожна. Цей показник був запропонований у 2005 році американським фізиком Хорхе Гіршем із університету Сан-Дієго, Каліфорнія [4].

Для того, щоб підвищити наукометричні показники, за якими проводиться кількісна оцінка та порівняльний аналіз наукової активності автора, науковцю потрібно публікуватися в закордонних і вітчизняних журналах, що входять до відомих наукометричних баз, реєструватися й створювати свій авторський профіль у міжнародних наукометричних базах даних.

Існує велика кількість міжнародних наукометричних баз даних: Web of Science, Scopus, Index Copernicus, Astrophysics, PubMed, Mathematics, Chemical Abstracts, Springer, Agris, GeoRef. Найавторитетнішими з них, індекси яких визнаються в усьому світі, є „Web of Science” і „Scopus”.

Web of Science або Web of Knowledge – це пошукова платформа компанії Thomson Reuters, що поєднує реферативні бази даних публікацій у наукових журналах та патентів, у тому числі бази даних, що враховують взаємне цитування публікацій [2]. Ця платформа була утворена у 2001 році, а її власником є інвестиційна компанія Clarivate Analytics. Web of Science є однією з найавторитетніших у світі аналітичною політематичною базою даних, що включає такі основні ресурси:

- Web of Science Core Collection (база наукових журналів із високим імпакт-фактором з 1970 року);
- Chinease Science Citation Database (база цитувань наукових публікацій у КНР з 1989 року);
- Derwent Innovation Index (база наукових патентів з 1963 року);
- KCI-Korean Journal (регіональна база наукових журналів Південної Кореї);
- MEDLINE (бібліографічна база даних Національної медичної бібліотеки США);
- SciELO Citation Index (база наукових публікацій Іспанії, Португалії, Південної Африки та країн Латинської Америки).

Web of Science охоплює матеріали з природничих, технічних, біологічних, суспільних, гуманітарних наук і мистецтва та включає понад 12000 журналів, 23000000 патентів і понад 160000 матеріалів конференцій [2].

Scopus є найбільшою у світі універсальною реферативною базою даних із можливостями відстеження наукового цитування публікацій. Ця база даних була заснована у 2004 році. Її розробником та власником є видавнича корпорація Elsevier. Ресурс індексує понад 21500 рецензованих наукових журналів (близько 60 млн., записів) із різних галузей знань – природничих наук, математики, інженерії, технології, охорони здоров'я та медицини, соціальних і гуманітарних наук, а також 130000 книг [3].

Проте науковцям варто пам'ятати, що бази даних Web of Science та Scopus є бібліографічними й реферативними платформами, які не ведуть власної видавничої діяльності, а займаються тим, що складають переліки вартих уваги наукових видань та здійснюють їх наукометричну обробку, головним чином відстежують цитованість робіт, опублікованих у цих виданнях, і складають відповідні індекси. Отже, „опублікуватися в Скопусі” у буквальному сенсі цього виразу просто неможливо, оскільки ані Scopus, ані Web of Science нічого не публікують, окрім переліків наукових видань, які ними індексуються [5].

Варто зауважити, що для того, щоб вітчизняним журналам увійти до переліку наукових видань, які індексуються в базах даних Scopus та Web of Science, їм потрібно мати:

- міжнародний стандартний номер серійного видання (ISSN – International Standard Serials Number);
- апарат рецензування статей;
- міжнародний склад редакційної ради (виняток можуть становити журнали, що спеціалізуються на регіональній тематиці, однак ця тематика повинні бути цікава міжнародному співтовариству);
- міжнародний склад авторів;
- чітку періодичність і регулярність виходу чергових випусків видання;
- якісне оформлення статті (структура наукової статті, наявність ілюстративного матеріалу, який демонструє результати дослідження тощо);
- англомовний веб-ресурс, на якому повинна відображатися повна інформація про журнал: переконливо викладена політика журналу (описані цілі та завдання журналу), повний склад редакційної ради із зазначенням країни перебування (приналежності) кожного члена ради; змісту та анотації кожної статті, що завантажуються на сайт оперативно відповідно до виходу чергових випусків журналу. Це мінімальний і обов'язковий перелік відомостей про журнал на сайті. На сайті можуть бути представлені й інші відомості (правила для авторів, функції пошуку за тематикою або авторами статей, новини, умови передплати, посилання на інші сайти або на інші статті авторів у журналі тощо). Чим краще оформлений сайт, тим вище він буде оцінений.

У разі невиконання викладених умов Scopus та Web of Science залишають за собою право не розпочинати експертизу журналу [3].

Також для того, щоб визначитись із журналом для публікації, науковець повинен оцінити його імпакт-фактор – формальний чисельний показник інформаційної значимості наукового журналу, який показує, скільки разів у середньому цитується кожна опублікована в журналі стаття протягом двох наступних років після виходу. Вважається, що чим вище значення імпакт-фактору, тим вища наукова цінність та авторитетність журналу [3].

Розглянемо докладніше, яким вимогам має відповідати стаття, щоб її опублікували у вітчизняному науковому виданні, що входить до Scopus або Web of Science. Першою і найважливішою вимогою до статті є актуальність її теми та структурованість матеріалу. Зазвичай, структура статті повинна містити такі елементи: Вступ (Introduction), Методика дослідження (Methods), Результати дослідження (Results), Висновки (Conclusions), Список використаних джерел (References). Також необхідно звернути увагу на оформлення статті, яке може здійснюватися 11 чи 12 шрифтом Times New Roman, та обсяг від 0.5 до 1 друкованого аркуша.

Наступною вимогою є правильне оформлення списку використаних джерел (References). У базах даних Scopus та Web of Science пропонується вісім варіантів стандартів для складання бібліографічних списків: APA – American Psychological Association (5th ed.); Council of Biology Editors – CBE 6th, Citation-Sequence; Chicago 15th Edition (Author-Date System); Harvard; Harvard – British Standard; MLA (Modern Language Association) 6th Edition – Single Spaced Reference List; NLM – National Library of Medicine; Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals. Також необхідним є подання перекладеного і транслітерованого латиницею списку використаних джерел: References (translated and transliterated).

Науковцю необхідно пам'ятати, що основна частина посилань у статті має бути на авторитетні джерела останніх 5-7 років, більшість із яких мають становити наукові публікації в журналах. Якщо в дослідженні відсутні посилання на статті з авторитетних наукових журналів, які входять до наукометричних баз даних Web of Science та / або Scopus, скоріше всього це викличе недовіру рецензентів до роботи.

Окрему увагу авторів мають привернути вимоги до оформлення анотації (Abstract), яка, зазвичай, подається 9 чи 10 шрифтом трьома мовами (українською, російською та англійською) і може містити від 1500 до 1800 друкованих знаків. Обов'язковими рисами анотації є її інформативність (без загальних слів), оригінальність, змістовність, структурованість та компактність.

Після написання статті та її оформлення, настає черга подання рукопису до редакції журналу. Є два способи подання статті: традиційний спосіб чи он-лайн подача. За умови он-лайн подачі автору необхідно зареєструватися на сайті журналу на платформі Open Journal Systems та пройти п'ять кроків подання матеріалів. Для реєстрації на відкритій платформі обов'язковим є заповнення такої інформації про автора, як: ПІБ, місце роботи, посада, адреса електронної пошти та ORCID id. Редакція журналу має право не розглядати статті, які:

- не відповідають вимогам до оформлення та до наукового стилю викладу матеріалу;
- не мають наукової новизни та практичної значущості;
- не відповідають тематиці журналу;
- виконані з використанням автоматичного комп'ютерного перекладача;

- не відредаговані (містять граматичні та стилістичні помилки);
- порушують етику наукових досліджень, зокрема, якщо у статті виявлено плагіат, самоплагіат, фабрикацію результатів досліджень, дублювання публікації (duplicate publication) [4].

Після того, як редакція журналу прийняла статтю до розгляду, її рукопис надсилається на рецензування двом незалежним експертам. Вітчизняні наукові видання, як і зарубіжні, практикують подвійне анонімне рецензування рукописів: авторів та рецензенту не повідомляються імена один одного. Попередньо всі їхні персональні дані видаляються з текстів статей та властивостей файлів. Рецензенти ознайомлюються з анотацією статті, після чого погоджуються або відмовляються рецензувати даний матеріал. У разі відмови – призначаються інші. Зазвичай, рецензенти звертають увагу на новизну і актуальність статті, використання сучасних методів дослідження, логічність викладення матеріалу, список використаних джерел, оформлення статті тощо. Після завершення процесу рецензування вся відповідна інформація надсилається автору. Автор доопрацьовує рукопис та завантажує в систему журналу його нову версію.

Варто зауважити, що редакції вітчизняних журналів, які індексуються в базах даних Scopus та Web of Science надають перевагу тим публікаціям, які були підготовлені у співавторстві із закордонними колегами, а також емпіричним статтям, які представляють результати експериментальних досліджень.

Отже, розглянувши особливості написання та подання наукових статей у вітчизняні журнали, які індексуються в базах даних Scopus та Web of Science, маємо зауважити, що вимоги до публікацій можуть різнитися між собою в залежності від того друковане чи електронне наукове видання, бази даних, яка його індексує тощо. Але розглянуті нами особливості в загальному відображають основні правила написання, оформлення та подання рукописів до журналів, що індексуються в Scopus та Web of Science. І дотримання цих правил, на нашу думку, дасть змогу автору уникнути типових помилок у публікації своїх матеріалів досліджень та коректно представити їх у кращих вітчизняних наукових виданнях.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку вбачаємо у визначенні основних аспектів написання та подання наукових статей із педагогіки та психології в журнали, що індексуються в базах даних Scopus та Web of Science.

Список використаних джерел:

1. Деякі рекомендації з підготовки журналів для зарубіжної аналітичної бази даних Scopus. URL : <http://kulturologiya.rv.ua/podii/item/158-scopus.html> (дата звернення : 20.03.2019).
2. Жабін А. О. База даних Web of Science. Версія 5.22. Інструкція користувачу. Київ : Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського, 2016. 24 с.
3. Кириллова О. В. О системе включения журналов в БД Scopus : основные требования и порядок представления. URL : http://health.elsevier.ru/electronic/scopus_ins_journals.pdf (дата звернення : 20.03.2019).
4. Тихонкова І. Можливості платформи Web of Science для якісних наукових досліджень : науково-методичний семінар. URL : <https://www.khnu.km.ua/root/page.aspx?l=0&r=8&p=23260> (дата звернення : 30.04.2017).
5. Шрамко Я. Що таке Scopus і як туди потрапити. URL : <https://kdpu.edu.ua/blogs/2018/01/30/shho-take-scopus-i-yak-tudy-potrapyty/> (дата звернення : 20.03.2019).